






Analysis of the Effects of Women's Employment on Sustainable Livelihoods of Rural Households: A case study of Western Mokrian District, Mahabad County

Pouya Sheikh Coopani¹ , Mehdi Cheraghi²  , Behrouz Mohammadi Yeganeh³

1. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

Email: pouya.sh@znu.ac.ir

2. (Corresponding Author) Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

Email: mcheraghi@znu.ac.ir

3. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran

Email: yeganeh@znu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:

8 July 2025

Received in revised form:

12 October 2025

Accepted:

21 November 2025

Available online:

25 December 2025

Keywords:

Gender Equality,
Gender,
Livelihood,
Rural Development,
West Azerbaijan
Province.

ABSTRACT

Today, Given that half of the population consists of women, achieving gender equality has become one of the key goals of development. The present study is applied in nature, descriptive-analytical in approach, and quantitative in method. Data collection was conducted through library-based and field methods. The findings indicate a positive and direct correlation between women's employment and the sustainable livelihood of rural households. The results of the assessment of the desirability of sustainable livelihood dimensions using the one-sample t-test showed that all examined dimensions of sustainable livelihood are in a desirable state based on the t-statistic and significance level. The analysis of the desirability of women's employment dimensions using the one-sample t-test revealed that eight dimensions (employment, livestock rearing, agriculture, horticulture, income, individual, education, and ...) with t-statistics of 4/177, 11/523, 1/272, 3/369, 8/494, 15/066, 5/925, and 3/788, respectively, are desirable, while two dimensions, assets and handicrafts, with t-statistics of -0/751 and -2/190, respectively, were assessed as less than desirable. The findings showed that three dimensions—assets, agriculture, and handicrafts—with a significance level above 0/05, are in an undesirable state. Additionally, the results of the confirmatory factor analysis model indicated that the identified factors significantly and positively affect women's employment and the sustainable livelihood of rural communities, with all indicators demonstrating the model's goodness of fit.

Cite this article: Sheikh Coopani, P., Cheraghi, M., & Mohammadi Yeganeh, B. (2025). Analysis of the Effects of Women's Employment on Sustainable Livelihoods of Rural Households: A case study of Western Mokrian District, Mahabad County. *Human Geography Research Quarterly*, 57 (4), 111-124.

<http://doi.org/10.22059/jhgr.2026.390374.1008793>



© The Author (s)

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

When it comes to the issue of women's gender, there exists a historical invisibility that reflects a gender culture that undermines the social role of women. However, analyzing rural developments now requires attention to gender, which is recognized as one of the key objectives of human rights and sustainable development, as well as an essential analytical concept and a fundamental prerequisite for achieving other development goals, including improving food security, child nutrition and education, poverty reduction, and women's health. A wealth of information has now been gathered about the role and status of women in various societies, particularly in rural areas, making women's position significantly more visible. This research focuses on the effects of women's employment on sustainable livelihoods in rural areas, aiming to identify and analyze how women's employment shapes sustainable livelihoods and its impact on the social and economic development of rural communities.

Methodology

The method of data collection was both library-based and field-based (questionnaires and observations), and descriptive and inferential statistics were used for data analysis. The research population comprises households from 6 villages in the Western Mokrian district, with a sample of 337 individuals. For the tests, SPSS was used, and for confirmatory factor analysis, structural equation modeling was performed using Amos Graphics.

Results and discussion

The study's findings on the impact of women's employment on rural households' sustainable livelihoods, using the Pearson correlation coefficient with a significance level of 0.000 and a correlation coefficient of 0.392, indicate a positive, direct relationship. In other words, there is a significant relationship between women's employment and the sustainable livelihoods of rural families. The findings regarding the desirability of the dimensions of sustainable

livelihoods, assessed using a one-sample t-test, indicate that all dimensions are in a desirable state, as indicated by the t-statistic and significance level. Additionally, the analysis of the desirability of the dimensions of women's employment, using a one-sample t-test, indicates that this level is desirable for eight dimensions (employment, livestock, agriculture, horticulture, income, individual, and education) with t-statistics of 4.177, 11.532, 1.272, 3.369, 8.494, 15.066, 5.925, and 3.788, respectively. However, the dimensions of assets and handicrafts were evaluated as less than desirable, with t-statistics of -0.751 and -2.190, respectively. The investigations revealed that the three dimensions of assets, agriculture, and handicrafts have a significance level above 0.05, indicating an undesirable status. The findings from the confirmatory factor analysis, based on structural equation modeling statistics, indicate that the goodness-of-fit index (GFI) is significant at 69.524, and the relative indices with a value of 0.040 for the root mean square residual (RMSR) and the comparative fit indices at 0.910 indicate a good fit for the model and confirm the adequacy of the model.

Conclusion

In the first section, through the application of inferential statistical tests, it can be concluded that, with the exception of three dimensions (assets, handicrafts, and agriculture), all other eight dimensions of women's employment significantly impact the aspects of sustainable livelihoods (social, human, natural, physical, and financial) of rural households. Within the studied area, women's employment in rural settings had the greatest impact on the social dimension of sustainable livelihoods, with a value of 29.465, while the least impact was observed on the financial dimension, with a value of 7.302. In the second part of the research, using confirmatory factor analysis, it can be concluded that women's employment has a significant, positive impact on household sustainable livelihoods. The model demonstrates adequate power in terms of fit and significance regarding the influence of women's employment on the sustainable

livelihoods of rural communities in the Western Mokrian district.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تحلیل اثرات اشتغال زنان بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی

مطالعه موردی: دهستان مکریان غربی شهرستان مهاباد

پویا شیخ چوپانی^۱، مهدی چراغی^۲، بهروز محمدی یگانه^۳۱- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: pouya.sh@znu.ac.ir۲- (نویسنده مسئول)، گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: mcheraghi@znu.ac.ir۳- گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: yeganeh@znu.ac.ir

| اطلاعات مقاله | چکیده |
|--|---|
| نوع مقاله: مقاله پژوهشی | |
| تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۷ | |
| تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۷/۲۰ | |
| تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۳۰ | |
| تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۱۰/۰۴ | |
| واژگان کلیدی: توسعه روستایی، برابری جنسیتی، جنسیت، معیشت، استان آذربایجان غربی. | امروزه، با توجه به اینکه نیمی از جمعیت جامعه را زنان تشکیل می‌دهند؛ امروزه دستیابی به عدالت جنسیتی به یکی از اهداف مهم توسعه تبدیل شده است. تحقیق حاضر از نظر نوع کاربردی و ماهیت، توصیفی-تحلیلی و از نظر روش کمی است. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی است. یافته‌های به دست آمده نشان می‌دهد بین اشتغال زنان و معیشت پایدار خانوارهای روستایی همبستگی مثبت و مستقیم وجود دارد. یافته‌های به دست آمده از مطلوبیت ابعاد معیشت پایدار با آزمون تی تک‌نمونه ای نشان داد تمامی ابعاد مورد بررسی معیشت پایدار با توجه به آماره t و سطح معناداری در وضعیت مطلوب قرار دارند. جهت تحلیل مطلوبیت ابعاد اشتغال زنان با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه ای نشان می‌دهد این میزان برای ۸ بعد(اشتغال، دامداری، زراعت، باغداری، درآمد، فردی و آموزش) به ترتیب با آماره ی t، ۴/۱۷۷، ۱۱/۵۳۲، ۱/۲۷۲، ۳/۳۶۹، ۸/۴۹۴، ۱۵/۰۶۶، ۵/۹۲۵، ۳/۷۸۸ دارای مطلوبیت است و دو بعد دارایی و صنایع دستی به ترتیب با آماره ی t، ۰/۷۵۱- و ۲/۱۹۰- کمتر از شرایط مطلوب ارزیابی شده‌است. بررسی‌ها نشان داد که سه بعد دارایی، زراعت و صنایع دستی با سطح معناداری بالای ۰/۰۵ از وضعیت نامطلوب برخوردارند. همچنین نتایج بدست آمده از مدل عاملی تاییدی نشان داد عوامل شناسایی شده براشتغال زنان و معیشت پایدار روستائیان معنادار و مثبت بوده و تمامی شاخص‌ها نشان از نیکویی برازش مدل می‌دهند. |
| استناد: شیخ چوپانی، پویا؛ چراغی، مهدی و محمدی یگانه، بهروز. (۱۴۰۴). تحلیل اثرات اشتغال زنان بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی مطالعه موردی: دهستان مکریان غربی شهرستان مهاباد. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۷ (۴)، ۱۱۱-۱۲۴. http://doi.org/10.22059/jhgr.2026.390374.1008793 | |

مقدمه

برابری جنسیتی یکی از اهداف مهم حقوق بشر و توسعه پایدار و همچنین یک پیش شرط اساسی برای دستیابی به سایر اهداف توسعه پایدار است (Cunningham et al, 2015). امروزه جامعه جهانی در حال پیشرفت و بسیاری از کشورها خواستار توسعه‌اند؛ با توجه به اینکه نیمی از جمعیت جامعه را زنان تشکیل می‌دهند؛ امروزه دستیابی به عدالت جنسیتی به یکی از اهداف مهم توسعه تبدیل شده است. با توجه به نقش عمده زنان در فعالیتهای اقتصادی، این فعالیت‌ها در کشورهای در حال توسعه به ویژه در مناطق روستایی متفاوت است؛ تغییر نقش‌های سنتی زنان و افزایش مشارکت آنان در عرصه‌های مختلف به واقعیتی انکار ناپذیر تبدیل شده است (خانی، ۱۳۸۹). قبل از وقوع انقلاب صنعتی، زنان در شهر و روستا به فعالیتهایی مشغول بودن که منجر به کسب درآمد برای خانوار می‌شد (Suharso et al, 2020). انواع کارها بسته به فرصت‌ها و شرایط اجتماعی و اقتصادی متفاوت بود. بیشتر کارهایی که توسط زنان انجام می‌شد، به خانواده مرتبط بود و زنان از مهارت‌هایی که در طول تربیت خود آموخته‌اند، استفاده می‌کردند (Perry-Jenkins & Gerstel, 2020). زنان در زمینه کار، در سراسر جهان زمان قابل توجهی را صرف انجام فعالیتهایی می‌کنند که معمولاً به عنوان "فعالیت‌های اقتصادی" ثبت نمی‌شوند (Baines et al, 2017; Rand, 2019; Kaplan et al, 2020; Kaplan, 2022). به طور متوسط زنان ۲۰۱ روز در طول سال را صرف کار بدون حقوق می‌کنند (International Labour Organization, 2018). زنان معمولاً بار نامتناسبی از مسئولیت‌های خانگی بدون دستمزد یا کم دستمزد را تحمل می‌کنند این فعالیت‌ها شامل مسئولیت‌های مرتبط با مدیریت خانه و مراقبت از کودکان نیز می‌شود (Perry-Jenkins & Gerstel, 2023; Chanfreau, 2023; Ortiz-Ospina, 2023; Núñez et al, 2020; Gerstel, 2020). به همین دلیل نمی‌توان ادعا کرد که زنان دارای یک ساختار شغلی مستقل بوده‌اند و آن‌ها معمولاً به صورت پاره‌وقت یا گاه به گاه کار می‌کنند، بنابراین، لزوماً در طول زندگی خود در به دست‌آوردن درآمد پایدار دچار مشکل می‌شوند (Fagan et al, 2020; Ice et al, 2020; Whitley & Brasier, 2020; McGee, 2023).

دستیابی به اهداف متعدد توسعه پایدار روستایی با تعادل در استفاده از منابع طبیعی، ارائه خدمات زیست محیطی، تامین معیشت روستایی و افزایش محصولات کشاورزی و غیر کشاورزی اقتصادی در دهه‌های اخیر به یک چالش بزرگ در سراسر جهان تبدیل شده است (Erenstein & Thorpe, 2011). بنابراین درک رابطه بین منابع، فقر و پایداری معیشت در توسعه روستایی معنی دار است (world bank, 2019). اکنون، جنسیت به عنوان یک مفهوم تحلیلی ضروری در برنامه‌های توسعه شناخته شده است و اطلاعات فراوانی درباره نقش و جایگاه زنان در جوامع مختلف، به ویژه در مناطق روستایی، جمع‌آوری شده است (world bank, 2021). به گونه‌ای که مشارکت زنان در نیروی کار از سال ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۰ افزایش یافت (Our World in Data, 2023). علت این تحولات، موقعیت زنان به شدت آشکارتر شده و مشارکت فعال مردان و زنان در مدیریت منابع کشاورزی برای جلب دانش و توجه به نیازها و انگیزه‌های منحصر به فرد زنان، ضروری می‌گردد (leavens et al, 2019). همچنین، در منطقه آسیا و به ویژه در خاورمیانه، زنان نقش مهمی در حوزه‌های کشاورزی و مشاغل غیرکشاورزی روستایی ایفا می‌کنند (Ali & Kamraju, 2023). آنها ۴۳ درصد از نیروی کار کشاورزی را تشکیل داده (Henry, 2021) و به عنوان کشاورز، کارآفرین و کارمند در حوزه‌های کشاورزی و غیرکشاورزی مشغول به فعالیت هستند (FAO, 2010). تنوع قابل توجهی در الگوهای شغلی زنان وجود دارد، اما زنان در هر نقطه با موانع و محدودیتهایی در مسیر مشارکت خود روبرو می‌شوند که مردان به همان اندازه تجربه نمی‌کنند (Kosec et al, 2020). تأثیر جنسیت در مناطق روستایی بر اهمیت نابرابری‌های جنسیتی در زندگی روستایی، به ویژه در حوزه کشاورزی، مورد تأکید قرار می‌گیرد (world bank, 2019). تحلیل تحولات روستایی نیازمند توجه به جنسیت

است، زیرا مشارکت مردان و زنان در این فرآیندها و توانایی بهره‌مندی از آنها به دلیل دسترسی و کنترل متفاوت آنها به منابع، اغلب با دسترسی ناعادلانه به فرصت‌های شغلی و تداوم الگوهای حاکم در جوامع تضمین می‌شود (Kosec et al, 2020).

نرخ اشتغال شهرستان مهاباد در نواحی شهری ۸۷.۸ درصد، با نرخ بیکاری ۱۲.۲ درصد می‌باشد که این آمار در نقاط روستایی برای اشتغال ۸۷.۹ درصد، و سهم بیکاری به ۱۲.۱ درصد می‌رسد (سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۹۹). مقاله حاضر با هدف تحلیل اثرات اشتغال زنان بر وضعیت معیشت پایدار خانوارهای روستایی انجام گرفته است. بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که بین نقش جنسیتی زنان و معیشت پایدار خانوارهای روستایی چه رابطه‌ای وجود دارد؟

مطالعات خارجی اخیر نشان می‌دهند جنسیت نقش مهمی در معیشت پایدار روستائیان ایفا می‌کند. سیلوا^۱ و همکاران (۲۰۲۴) در بررسی نقش زنان در کشاورزی سریلانکا بر اهمیت به چالش کشیدن نقش‌های جنسیتی سنتی، اجرای سیاست‌های ترویج فراگیری و افزایش فرصت‌های آموزشی برای زنان در حوزه کشاورزی تأکید دارند. ادريس و عبدالهی^۲ (۲۰۲۴) در مورد استراتژی‌های معیشت جنسیتی در میان خانوارهای کشاورزان در ایالت کانو، نیجریه نشان دادند که زنان دسترسی محدودی به منابع دارند و بیشتر این منابع تحت کنترل مردان در منطقه مورد مطالعه قرار دارد. پرامانیک^۳ (۲۰۲۴) با مطالعه فعالیت‌های معیشتی، مهارت‌ها و بازار کار به این نتیجه رسید که شکاف جنسیتی مثبتی در ۴۴ درصد از خانوارهای شهرستان سلباری ثبت شده است. سوزوکی^۴ (۲۰۲۱) در بررسی "مسائل و چشم اندازهای توسعه پایدار و جنسیت" به این نتایج رسید که باید توجه بیشتری به مدیریت منابع مالی برای تحقق و ترویج برابری جنسیتی و توسعه پایدار معطوف شود.

جلیلیان و پاپزن (۱۳۹۸) موانع موفقیت طرح‌های خودکفایی کمیته امداد برای زنان سرپرست خانوار روستایی را در چهار دسته آموزشی، اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و حمایتی شناسایی کردند. عالی‌زاده و بهرامی (۱۳۹۶) نشان دادند زنان روستایی در گلستان با توانمندسازی، مشارکت اجتماعی و فعالیت‌هایی مانند تولید صنایع دستی و صندوق‌های خرد، به کاهش فقر و بیکاری و بازگشت مردان به روستا کمک کردند. سواری و همکاران (۱۳۹۶) عدم حمایت دولتی و موانع اقتصادی، زیرساختی، اجتماعی-فرهنگی، آموزشی و روان‌شناختی را به‌عنوان موانع اصلی توسعه صنایع دستی زنان روستایی در دیواندره شناسایی کردند. میرک‌زاده و همکاران (۱۳۹۶) موانع اقتصادی، اجتماعی، آموزشی، ساختاری و مدیریتی را به‌عنوان عوامل اصلی محدودکننده تنوع‌بخشی به فعالیت‌های غیرکشاورزی در قوری‌قلعه گزارش کردند که ۶۱.۵ درصد موانع را توضیح می‌دهند.

مبانی نظری

مفهوم جنسیت به بررسی و تجزیه و تحلیل خدماتی که زنان به‌صورت درون و برون خانه انجام می‌دهند می‌پردازد (لیس تورس و همکاران، ۱۳۷۵). استراتژی معیشت پایدار در دهه ۱۹۸۰ به‌عنوان یک استراتژی جدید برای کاهش یا ریشه کن کردن فقر روستایی معرفی شد (Ellis & Biggs, 2001; DFID, 1999). معیشت روستایی به دارایی‌های طبیعی و اجتماعی یا سرمایه‌های مشهود و نامشهود متعلق به روستائیان بستگی دارد. (Barbier, 2011; Fisher et al,)

1. Silva, et al
2. Idris & Abdullahi
3. Pramanick
4. Suzuki

Sen, 1982; Chambers & Conway &) توسط که فقر که توسط (Brighton Institute of Development Studies, 1992). انجام شد، نشأت گرفت. و مفهوم معیشت پایدار به تدابیری اشاره دارد که افراد را قادر می‌سازد تا با استرس‌ها و شوک‌ها مواجهه کنند و از آن‌ها بهبود یابند (Zhong et al, 2024).

(SLF)^۱ نشان می‌دهد که خانواده‌ها دارای ۵ تعامل (سرمایه انسانی، مالی، فیزیکی، اجتماعی و طبیعی) و استراتژی‌ها و فعالیت‌های مختلف معیشتی هستند که برای حفظ رفاه خود و مقابله با شوک‌ها انجام می‌دهند (Accessed, 2020; Goodwin, 2003; Dfid, 1999).

❖ سرمایه انسانی به سلامت، دانش و مهارت‌هایی اشاره دارد که یک خانواده دارد.

❖ سرمایه اجتماعی به روابطی اشاره دارد که مبتنی بر مبادله، اعتماد و متقابل است که خانوارها به آن وابسته هستند.

❖ سرمایه فیزیکی دارایی‌هایی مانند ساختمان‌ها، ماشین‌الات و تجهیزات است. آنها اندازه‌گیری ثروت هستند.

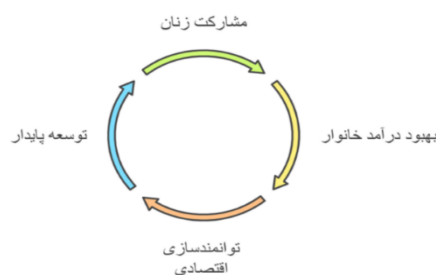
❖ سرمایه طبیعی شامل زمین و دام است.

❖ سرمایه مالی به پول نقد، سهام و پس‌انداز اشاره دارد. این ممکن است به شکل پس‌انداز، درآمد (چه دستمزد منظم یا پرداخت‌های یکبار مصرف)، دسترسی به وام یا پول ذخیره شده در اموال قابل فروش مانند دام باشد (Timire et al, 2023).

معیشت پایدار به عنوان یکپارچه‌سازان سیاست‌هایی را که به توسعه، مدیریت منابع پایدار و کاهش فقر می‌پردازند، فعال می‌کند (Krantz, 2001). SLA یکی از روش‌هایی است که درک ما از معیشت خانواده‌های فقیر را افزایش می‌دهد (Su et al, 2022). مفهوم SLA توسط سازمان‌های مختلف به کار گرفته شده است تا زمینه‌ها، مشکلات، اولویت‌ها و برنامه‌های مختلف را در بر بگیرد. هدف اصلی SLA، عمیق‌تر شناختن وضعیت واقعی فقیران و شناسایی راهکارهای معیشتی مناسب برای آنها با برنامه‌ریزی برنامه‌های جدید برای پایداری معیشت است (Yang et al, 2022). به طور خاص، اندازه‌گیری و سنجش کمبود دارایی‌های درآمد (Pan et al, 2021). رابطه بین این دارایی‌ها و نرخ فقر را بررسی می‌کند. علاوه بر این، تعادل در این پنج دارایی نقش مهمی در پایداری معیشت کشاورزان برای بهبودی از شوک‌ها دارد (Fahad et al, 2022; Wang et al, 2022; Fahad & Wang, 2018): پنج عنصر SLA به یکدیگر وابسته هستند، زیرا افزایش دارایی‌های انسانی و اجتماعی، دسترسی به دارایی‌های مالی را آسانتر می‌کند (Nguyen-Thi-Lan, 2021).

SLA یکی از تلاش‌ها برای ریشه کن کردن فقر و کاهش فقر است (Hu et al, 2023; Zhang et al, 2022). رویکرد معیشت پایدار (SLA) به ما درک بهتری از وضعیت معیشت خانواده‌های فقیر می‌دهد (Su et al, 2022). این اشتغال زنان، به‌ویژه در فعالیت‌های درآمدزا مانند صنایع دستی، مشاغل خانگی یا کشاورزی، می‌تواند توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی آن‌ها را تقویت کند. طبق نظریه‌های جنسیتی (Song et al, 2022, 2014). دسترسی زنان به منابع مالی و تصمیم‌گیری، قدرت چانه‌زنی آن‌ها در خانوار را افزایش می‌دهد و به تخصیص بهتر منابع برای آموزش، سلامت و تغذیه منجر می‌شود که همگی از مؤلفه‌های کلیدی پایداری معیشتی هستند. زنان با مشارکت در فعالیت‌های درآمدزا، به‌عنوان عاملی برای ثبات مالی خانوار عمل می‌کنند. در دیدگاه نقش اجتماعی-فرهنگی و بازتولید سرمایه اجتماعی،

اشتغال زنان، به‌ویژه در گروه‌های اجتماعی یا تعاونی‌ها (Kamaruddin & Samsudin, 2014)، شبکه‌های اجتماعی را تقویت می‌کند (Yang et al, 2022).



شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش پژوهش

پژوهش کاربردی و از نظر ماهیت صورت توصیفی - تحلیلی است. روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه)، روش تجزیه و تحلیل به صورت آمار توصیفی و استنباطی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر، خانوارهای شش روستای توابع دهستان مکریان غربی در شهرستان مهاباد است. جهت انتخاب این شش روستا از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده (طبقه بندی شده) استفاده شده است. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، این شش روستا دارای ۲۷۱۵ خانوار و ۱۰۸۵۸ نفر جمعیت هستند. از فرمول کوکران برای تعیین حجم نمونه استفاده گردید. بر اساس این فرمول، تعداد نمونه لازم برای تکمیل پرسشنامه ۳۳۷ خانوار محاسبه شد. در این راستا، از روش سیستماتیک برای تکمیل پرسشنامه استفاده شد.

جدول ۱. شاخص‌های نقش جنسیتی زنان

| ابعاد | شاخص | متغیر |
|-------|---------------|--|
| جنسیت | اشتغال | اشتغال در مشاغل دولتی، اشتغال در بخش خصوصی |
| | دارایی | اراضی دیم، اراضی آبی، اراضی باغی، دارا بودن ماشین، دارا بودن واحد مسکونی، میزان مالکیت بر دام |
| | دامداری | چرای دامها، دادن علوفه به دامها، دوشیدن شیر دامها، تمیز کردن جای دامها، تهیه فرآورده‌های شیری دام، پشم چینی دامها |
| | زراعت | شخم زدن زمین، بذرپاشی، آبیاری، چیدن علف‌های هرز، سم پاشی، برداشت کردن محصول، خرمن کوبی، حمل بار به انبار |
| | باغداری | کاشت نهال، آبیاری، سم پاشی، هرس کردن، پیوند زدن، برداشت کردن میوه |
| | صنایع دستی | تولید صنایع دستی، بازاریابی صنایع دستی، فروش محصولات صنایع دستی |
| | درآمد و هزینه | میزان افزایش درآمد خانواده از اشتغال زنان، مشارکت در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی خانواده، مشارکت در تصمیم‌سازی‌های اقتصادی خانواده، میزان نقش در تامین نیازهای اولیه زندگی از درآمدها، میزان کمک به بهبود وضعیت اقتصادی خانواده |
| | رفاهی خانوار | تصمیم‌گیری در خرید وسایل منزل، سرمایه‌گذاری برای مسافرت، توجه به نظرات در خرید وسیله نقلیه، نقش در پس انداز |
| | فردی | قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، انگیزه بدست آوردن استقلال مالی، میزان اعتماد به نفس و خودباوری، میزان انگیزه به دست آوردن پشتوانه مالی برای دوران کهنسالی، میزان مهارت‌های فردی |
| | آموزش | سطح تحصیلات زنان، میزان شرکت در کلاسهای آموزشی، داشتن مهارت‌های مرتبط با شغل |

منبع: شریفی، ۱۳۹۶، باقری، ۱۳۹۵، چوبدار، ۱۳۹۵، گوشه‌نشین، ۱۳۹۳

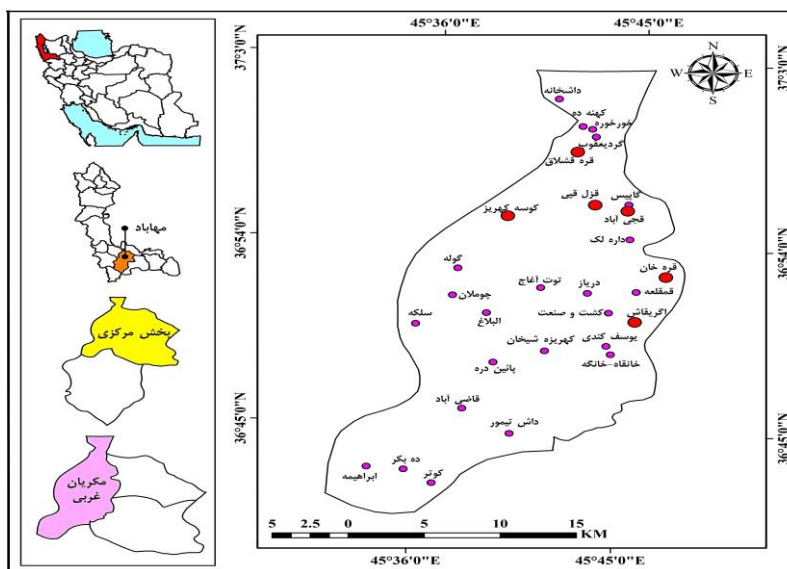
جدول ۲. شاخص‌های معیشت پایدار

| ابعاد | شاخص | متغیر |
|--------------------|--------------------------------------|--|
| | مشارکت اجتماعی | مشارکت در کارها و فعالیت‌های جمعی و گروهی، مشارکت در تصمیم‌گیری‌های اجرایی روستا، مشارکت در تشکلهای صنفی (تعاونی‌ها و...)، علاقه‌مندی به در اختیار قرار دادن تجربه کاری برای روستاییان |
| | امنیت (فردی، اجتماعی، اقتصادی) | پایین بودن جرم در روستا، ناامن بودن روستا به لحاظ محیط سرمایه‌گذاری، پایین بودن درگیری‌های قومی و قبیله‌ای گروه‌ها در روستا، کاهش فضاهای ترسناک عمومی محیط روستا با افزایش ساخت‌وسازها |
| دارایی‌های اجتماعی | نهادی | رضایت از عملکرد شوراها و دهیاران، حمایت خانواده‌ها از راه‌اندازی کسب‌وکار جدید، هماهنگی بین نهادهای توسعه روستا، مردم محور بودن عملکرد نهادها، تشکیل تعاونی‌های تجاری |
| | تعلق خاطر به روستا | ترجیح دادن سکونت در روستا نسبت به شهر، سرمایه‌گذاری در روستا نسبت به شهر |
| | همبستگی و انسجام اجتماعی | یکپارچگی اجتماعی در بین روستائیان، تمایل کمک مالی به یکدیگر، افزایش اعتماد به یکدیگر، وجود ارتباطات خانوادگی فامیلی در بین روستاییان، پایین بودن سطح اختلاف اجتماعی. |
| | دانش | میزان سطح تحصیلات افراد خانوار، بهبود وضعیت آموزش، داشتن مهارت، داشتن خلاقیت |
| | نیروی کار | میزان بهره‌برداران در حوزه‌های مختلف (صنعت، کشاورزی، خدمات)، میزان افراد بیکار، جمعیت فعال روستایی، وجود نیروی کار ارزان و کارآمد در روستا |
| | افراد باسواد | نسبت افراد دانشگاهی در روستا، درصد باسوادی در سطح روستا |
| دارایی‌های انسانی | افراد با تجربه | وجود افراد با سابقه فعالیت کشاورزی و باغداری، وجود افراد با سابقه فعالیت دامداری و دامپروری |
| | تغذیه و بهداشت | رضایت از وضعیت تغذیه، توانایی تأمین و پرداخت هزینه‌های بهداشت و سلامت، چ کیفیت بهداشتی مسکن و محیط کار، دفع اصولی و بهداشتی زباله و فاضلاب، |
| | آموزش و مهارت | میزان افراد با توانایی انتقال مهارت به دیگران، میزان افراد با مهارت در حوزه‌های (صنعت، کشاورزی، خدمات)، میزان افراد دارای بیش از یک نوع مهارت |
| | کشاورزی | سطح اراضی کشاورزی زراعی، سطح اراضی کشاورزی باغی و آبی و دیم، میزان حاصلخیزی اراضی |
| دارایی‌های طبیعی | دامپروری | تعداد دام سبک و سنگین در روستا، تعداد دامپروری‌های روستا |
| | محیط زیست | وجود آب و هوای سالم، وجود جاذبه‌های گردشگری و طبیعی |
| | بهداشت محیط عمومی | نبود آلودگی‌های محیطی |
| | دسترسی به منابع طبیعی | دسترسی به آب، وضعیت کیفیت آب، میزان چاه، قنات و چشمه دایر، دسترسی آسان و گسترده به زمین |
| | مکانیزاسیون | برخورداری روستائیان از ادوات کشاورزی، وجود تعمیرگاه ماشین آلات کشاورزی و وسیله نقلیه |
| دارایی‌های فیزیکی | مسکن | برخورداری از مسکن با زیربنا، وجود مسکن اجاره‌ای با کیفیت، چند کارکردی بودن مسکن |
| | برخورداری از خدمات و امکانات اساسی | دسترسی به انواع انرژی (آب، برق، گاز)، دسترسی به اینترنت، دسترسی به راه مناسب، دسترسی به بازارهای تامین مواد اولیه |
| | برخورداری از خدمات و امکانات اجتماعی | دسترسی به خدمات آموزشی، دسترسی خانوار به به زیر ساخت‌های بهداشتی |
| | درآمد و هزینه | میزان مخارج خانواده در طول ماه، رضایت از میزان درآمد |
| دارایی‌های مالی | دسترسی به تسهیلات مالی | امکان دریافت وام قرض الحسنه، امکان تامین ضمانت وام، دریافت اعتبارات بانکی باسود پایین |
| | پس انداز | میزان پس‌انداز سالیانه |
| | دسترسی به بازار | دسترسی به بازارهای اصلی برای فروش محصولات |

منبع: Rola-Rubzen et al, 2023; Jalilian & Mohammadi, 2020

محدوده مورد مطالعه

شهرستان مهاباد در جنوب استان آذربایجان غربی واقع شده که از شمال به شهرستان میاندوآب، از جنوب به سردشت، از غرب به پیرانشهر و نقده و از شرق به شهرستان بوکان محدود می‌شود. این شهرستان دارای دو بخش مرکزی و خلیفان است. دهستان مورد مطالعه با ۸۰۶۸ خانوار و ۳۰۷۱۹ نفر جمعیت جز بخش مرکزی می‌باشد که از ۳۰ روستای دارای سکنه ۳۳۷ خانوار در (۶ روستا) به عنوان نمونه انتخاب شدند.



شکل ۱. نقشه موقعیت سیاسی دهستان مکریان غربی در استان و شهرستان

یافته‌ها

بر اساس ۳۳۷ پرسشنامه تکمیل شده، بیشترین تعداد پاسخگویان خانه دار ۲۲/۴ درصد، بیشترین تعداد از پاسخگویان را گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال برابر با ۲۷/۶ درصد تشکیل می‌دهند، بیشترین تعداد پاسخگویان دارای تحصیلات دیپلم با ۳۸/۵ درصد، متاهل ۸۲/۵ درصد، دارای خانواده چهار نفره ۳۰ درصد، با خانه شخصی ۸۴/۱ درصد، با مالکیت اراضی باغی ۴۰/۶ درصد و ۲۷۳ خانواده فاقد هر نوع دام هستند. براساس ضریب همبستگی پیرسون و با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۰ و ضریب همبستگی ۰/۳۹۲ بین اشتغال زنان و معیشت پایدار خانوارهای روستایی همبستگی مثبت و مستقیم وجود دارد (جدول ۳).

جدول ۳. تحلیل رابطه اشتغال زنان با معیشت پایدار

| شاخص | اشتغال زنان | معیشت پایدار |
|--------------|-------------|--------------|
| ضریب همبستگی | ۱ | ۰/۳۹۲ |
| سطح معناداری | | ۰/۰۰۰ |
| نمونه | ۳۳۷ | ۳۳۷ |
| ضریب همبستگی | ۰/۳۹۲ | ۱ |
| سطح معناداری | | ۰/۰۰۰ |
| نمونه | ۳۳۷ | ۳۳۷ |

جهت تحلیل مطلوبیت ابعاد معیشت پایدار از آزمون آماری تی تک‌نمونه ای استفاده شده است. یافته ها نشان داد تمامی ابعاد مورد بررسی معیشت پایدار با توجه به آماره ی t و سطح معناداری در وضعیت مطلوب قرار دارند (جدول ۴).

جدول ۴. مطلوبیت ابعاد معیشت پایدار

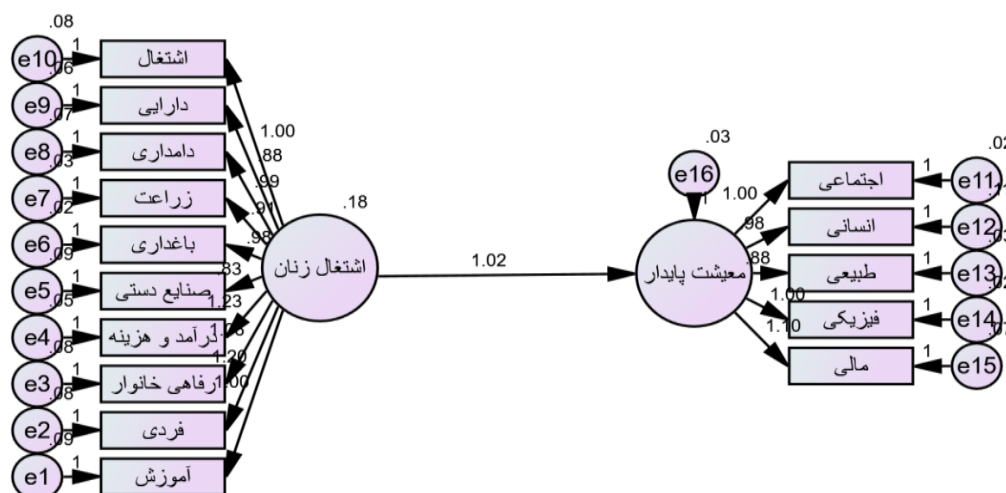
| شاخص | تعداد | t آماره | درجه آزادی | سطح معناداری | فاصله اطمینان ۹۵ درصد | |
|-------------|-------|---------|------------|--------------|-----------------------|---------|
| | | | | | حد پائین | حد بالا |
| بعد اجتماعی | ۳۳۷ | ۲۹/۴۶۵ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۵۵۹۵ | ۰/۶۳۹۵ |
| بعد انسانی | ۳۳۷ | ۱۶/۰۴۴ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۵۴۸۳ | ۰/۷۰۱۶ |
| بعد طبیعی | ۳۳۷ | ۲۲/۷۰۶ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۴۱۸۱ | ۰/۴۹۷۴ |
| بعد فیزیکی | ۳۳۷ | ۱۶/۵۲۰ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۳۸۴۳ | ۰/۳۶۱۲ |
| بعد مالی | ۳۳۷ | ۲/۱۸۹ | ۳۳۶ | ۰/۰۲۹ | ۰/۰۰۸۰ | ۰/۱۴۹۱ |

جهت تحلیل مطلوبیت ابعاد اشتغال زنان از آزمون آماری تی تک‌نمونه ای استفاده شده است که با احتساب سطح معناداری و آماره t در ۸ بعد اشتغال زنان (اشتغال، دامداری، زراعت، باغداری، درآمد، فردی و آموزش) به ترتیب با آماره ی t، ۴/۱۷۷، ۱۱/۵۳۲، ۱/۲۷۲، ۳/۳۶۹، ۸/۴۹۴، ۱۵/۰۶۶، ۵/۹۲۵ و ۳/۷۸۸ دارای مطلوبیت می‌باشد و دو بعد دارایی و صنایع دستی به ترتیب با آماره ی t، ۰/۷۵۱- و ۲/۱۹۰- کمتر از شرایط مطلوب ارزیابی شده‌است (جدول ۵).

جدول ۵. مطلوبیت ابعاد اشتغال زنان

| شاخص | تعداد | t آماره | درجه آزادی | سطح معناداری | فاصله اطمینان ۹۵ درصد | |
|-------------|-------|---------|------------|--------------|-----------------------|---------|
| | | | | | حد پائین | حد بالا |
| بعد اشتغال | ۳۳۷ | ۴/۱۷۷ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۱۰۲۰ | ۰/۲۸۳۴ |
| بعد دارایی | ۳۳۷ | -۰/۷۵۱ | ۳۳۶ | ۰/۴۵۳ | -۰/۱۶۴۰ | ۰/۰۷۳۴ |
| بعد دامداری | ۳۳۷ | ۱۱/۵۳۲ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۴۹۰۰ | ۰/۶۹۱۵ |
| بعد زراعت | ۳۳۷ | ۱/۲۷۲ | ۳۳۶ | ۰/۲۰۴ | ۰/۰۴۲۸ | ۰/۱۹۹۶ |
| بعد باغداری | ۳۳۷ | ۳/۳۶۹ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۱ | ۰/۰۹۳۶ | ۰/۳۵۶۳ |
| بعد صنایع | ۳۳۷ | -۲/۲۹۰ | ۳۳۶ | ۰/۰۲۹ | -۰/۱۵۰۱ | ۰/۰۰۸۰ |
| بعد درآمد | ۳۳۷ | ۸/۸۹۴ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۲۸۸۹ | ۰/۴۶۳۰ |
| بعد رفاهی | ۳۳۷ | ۱۵/۰۶۶ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۸۶۳۰ | ۱/۱۲۲۲ |
| بعد فردی | ۳۳۷ | ۵/۹۲۵ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۲۲۱۸ | ۰/۴۴۲۳ |
| بعد آموزش | ۳۳۷ | ۳/۷۸۸ | ۳۳۶ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۸۲۰ | ۰/۲۵۹۱ |

یافته‌های آماره‌ای معادلات ساختاری و ضرایب مدل نهایی تحلیل اثرات اشتغال زنان بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی در شکل مشاهده می‌شود و شاخص‌های منتخب برای برآزش مدل در جدول آمده است (شکل ۳ و جدول ۶).



شکل ۳. برآوردهای استاندارد مدل‌های عاملی تاییدی برای اعتبار سنجی

شاخص خی دو معنی دار (CMIN) با مقدار ۶۹/۵۲۴ و سطح معنی داری (P) برابر با ۰/۰۰۰ نتایج مطلوبی را در ارتباط با مدل مورد بررسی نمایش می‌دهد.

جدول ۶. برازش مدل‌های اندازه‌گیری بر اساس آماره‌های آزمون معادلات ساختاری

| شاخص‌های برازندگی | | | | | | | | | ابعاد |
|-------------------|-------|-------|-------|-------|-------|---------|------|--------|--------------------------|
| PRATIO | NFI | IFI | TLI | RMSEA | CFI | CMIN/DF | DF | CMIN | |
| ۰/۸۴۸ | ۰/۸۹۸ | ۰/۹۱۰ | ۰/۸۹۴ | ۰/۰۴۰ | ۰/۹۱۰ | ۷/۸۰۹ | ۲/۹۳ | ۶۹/۵۲۴ | اشتغال زنان معیشت پایدار |
| ۱-۰ | >۰/۹ | >۰/۹ | >۰/۹ | <۰/۰۵ | >۰/۹ | <۵ | - | - | مقادیر پیشنهادی |

بحث

یافته‌های این پژوهش نشان‌دهنده رابطه مثبت و معنادار بین اشتغال زنان و معیشت پایدار خانوارهای روستایی در دهستان مکریان غربی شهرستان مهاباد است. در سطح بین‌المللی، مطالعه سیلوا و همکاران (۲۰۲۴) در سریلانکا بر نقش زنان در کشاورزی تأکید دارد و نشان می‌دهد که مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی، چالش‌های جنسیتی سنتی را کاهش می‌دهد و به توسعه کشاورزی فراگیر منجر می‌شود. این مطالعه پیشنهاد می‌کند که سیاست‌های آموزشی و ترویجی برای زنان، پایداری بخش کشاورزی را افزایش دهد. یافته‌های پژوهش حاضر با این دیدگاه همسو است، زیرا ابعاد آموزشی و فردی اشتغال زنان ر وضعیت مطلوب قرار دارند و بیشترین تأثیر را بر بعد اجتماعی معیشت پایدار شان می‌دهند. پرامانیک (۲۰۲۴) در هند، فعالیت‌های معیشتی و مهارت‌ها را تحلیل کرده و به شکاف جنسیتی مثبت در ۴۴ درصد خانوارها اشاره می‌کند، جایی که زنان در مشاغل کم‌مهارت و کم‌درآمد متمرکز هستند. این مطالعه بر بازار کار محلی تأکید دارد و نشان می‌دهد که آموزش مهارت می‌تواند این شکاف را کاهش دهد. یافته‌های ما با این پژوهش هم‌راستا است، زیرا ابعاد صنایع دستی و کشاورزی برای برخی جنبه‌ها نامطلوب هستند که نشان‌دهنده تمرکز زنان بر مشاغل سنتی کم‌درآمد است.

در سطح داخلی، جلیلیان و پاپ‌زن (۱۳۹۸) موانع موفقیت طرح‌های خودکفایی برای زنان سرپرست خانوار را در چهار دسته (آموزشی، اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و حمایتی) شناسایی کرده‌اند. این مطالعه با یافته‌های ما همخوانی دارد، زیرا ابعاد دارایی و صنایع دستی نامطلوب هستند، که به موانع اقتصادی و حمایتی اشاره دارد. با این حال، پژوهش حاضر نشان

می‌دهد که اشتغال زنان می‌تواند این موانع را کاهش دهد و به پایداری معیشت کمک کند. در مجموع، این مقایسه نشان می‌دهد که یافته‌های پژوهش حاضر با مطالعات خارجی (مانند سیلوا و ادریس) در تأکید بر نقش آموزشی و دسترسی به منابع همخوانی دارد، اما تفاوت‌های محلی مانند محدودیت‌های فرهنگی در ایران، تأثیر مالی را محدود می‌کند. مطالعات داخلی نیز موانع مشابهی را برجسته می‌کنند، اما پژوهش ما با مدل ساختاری، شواهد محکم‌تری برای تأثیر مثبت ارائه می‌دهد. این قیاس تأکید می‌کند که برای پایداری معیشت، سیاست‌های هدفمند برای رفع موانع دارایی و صنایع دستی ضروری است.

نتیجه‌گیری

اشتغال زنان روستایی در دهستان مکریان غربی شهرستان مهاباد نقش کلیدی در تقویت معیشت پایدار خانوارهای روستایی ایفا می‌کند و تأثیرات قابل توجهی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به همراه دارد. یافته‌های این پژوهش، بر اساس تحلیل آماری و مدل معادلات ساختاری، رابطه مثبت و معنادار بین اشتغال زنان و معیشت پایدار را با ضریب همبستگی $0/392$ و سطح معناداری $0/000$ تأیید می‌کند. این نتایج نشان می‌دهد که اشتغال زنان در هشت بعد (اشتغال، دامداری، زراعت، باغداری، درآمد، فردی، آموزش و غیره) به طور مؤثری بر جنبه‌های مختلف معیشت پایدار، شامل ابعاد اجتماعی، انسانی، طبیعی، فیزیکی و مالی، تأثیر مثبت دارد. در این میان، بعد اجتماعی با آماره $29/45$ بیشترین تأثیر را نشان می‌دهد، در حالی که بعد مالی با آماره $7/302$ کمترین اثر را داشته است. با این حال، سه بعد دارایی، زراعت و صنایع دستی به دلیل سطح معناداری بالای $0/05$ در وضعیت نامطلوبی قرار دارند، که نشان‌دهنده چالش‌هایی مانند محدودیت دسترسی به منابع، تمرکز بر مشاغل کم‌درآمد و کمبود زیرساخت‌های مناسب است.

این پژوهش بر اهمیت اشتغال زنان به عنوان عاملی برای بهبود پایداری معیشت تأکید می‌کند. فعالیت‌های زنان در زمینه‌هایی مانند دامداری و باغداری، به ویژه، به افزایش ثبات اقتصادی خانوارها کمک کرده و نقش مهمی در تقویت شبکه‌های اجتماعی و سرمایه انسانی ایفا می‌کند. با این وجود، وضعیت نامطلوب ابعاد دارایی و صنایع دستی نشان‌دهنده نیاز به توجه بیشتر به رفع موانع ساختاری و فرهنگی است. برای دستیابی به توسعه پایدار، سیاست‌گذاران باید بر ارائه آموزش‌های فنی، تسهیلات مالی و حمایت‌های اجتماعی تمرکز کنند تا دسترسی زنان به منابع بهبود یابد و نقش آن‌ها در فعالیت‌های درآمدزا تقویت شود. علاوه بر این، ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای توسعه صنایع دستی و تنوع‌بخشی به مشاغل غیرکشاورزی می‌تواند وابستگی به درآمدهای ناپایدار را کاهش دهد و مقاومت خانوارها را در برابر شوک‌های اقتصادی و محیطی افزایش دهد. این پژوهش پیشنهاد می‌دهد که برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای با تمرکز بر توانمندسازی زنان، نه تنها معیشت خانوارها را پایدارتر می‌کند، بلکه به بهبود کیفیت زندگی در جوامع روستایی کمک می‌رساند. مطالعات آینده می‌توانند بر ارزیابی اثرات بلندمدت این سیاست‌ها و شناسایی راهکارهای عملی برای تقویت ابعاد ضعیف‌تر معیشت تمرکز کنند. این یافته‌ها می‌توانند به عنوان پایه‌ای برای برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای در مناطق روستایی ایران مورد استفاده قرار گیرند.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام میدارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند به ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقاله را انجام دادند تشکر و قدردانی می نمایند.

منابع

- باقری، الهام. (۱۳۹۵). اثر فعالیت های گردشگری بر معیشت پایدار روستایی، مطالعه موردی: روستای لزور. پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته دانشگاه علم و فرهنگ، تهران.
- جلیلیان، نسرين و پاپزن، عبدالحمید. (۱۳۹۸). موانع و محدودیت های موفقیت طرح های خودکفایی و کارآفرینی کمیته امداد امام خمینی (ره) مورد: زنان سرپرست خانوار دهستان هرسم، شهرستان اسلام آباد غرب. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۲۷(۸)، ۶۵-۷۸.
- چوبدار، مریم. (۱۳۹۵). نقش اشتغال زنان در اقتصاد خانوارهای روستایی، مطالعه موردی شهرستان بیرجند. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند.
- خانی، فضیله. (۱۳۸۹). چارچوب تحلیلی در مطالعات نابرابری های جنسیتی در جهان. زن در توسعه و سیاست، ۸(۳)، ۳-۷.
- سازمان برنامه و بودجه کشور. (۱۳۹۹). گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهرستان های استان آذربایجان غربی.
- شریفی، زینب. (۱۳۹۶). تبیین راهبردهای معیشت پایدار روستایی، مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان دنا. رساله دکتری، رشته کشاورزی گرایش توسعه روستایی، دانشگاه یاسوج.
- عالی زاده، اسماعیل و بهرامی، سارا. (۱۳۹۶). نقش زنان روستایی در ایجاد کسب و کار سبز؛ مطالعه موردی دو روستای قلعه قافه بالا و کفش محله استان گلستان. *پژوهشنامه مددکاری اجتماعی*، ۷(۲)، ۱۲۳-۱۵۲.
- گوشه نشین، فاطمه. (۱۳۹۳). نقش زنان در اقتصاد و سکونتگاه های روستایی با تأکید بر اشتغال: مطالعه موردی دهستان وراوی شهرستان مهر. پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه زنجان.
- لیس، تورس؛ اماری، روزاریو و روزاریو، دل. (۱۳۷۵). جنسیت و توسعه. ترجمه جواد یوسفیان، تهران: نشر بانو.
- سواری، مسلم؛ شعبانعلی فمی، حسین و شریف زاده، محمد شریف. (۱۳۹۶). موانع توسعه اشتغال زنان روستایی در صنایع دستی شهرستان دیواندره. *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۶(۳)، ۳۶-۱۷.
- میرک زاده، علی اصغر، خالدی، فخرالدین، شه کرمی ریگی، ضیاء و ادريس اله ویسی، محمد (۱۳۹۶). تحلیل عوامل مؤثر و موانع توسعه ی فعالیتهای غیر کشاورزی با تأکید بر مشاغل خانگی مورد مطالعه دهستان قوی قلعه. *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۲(۳)، ۵۳۳-۵۴۵.

References

- Ali Zadeh, I., & Bahrami, S. (2017). The role of rural women in creating green businesses: A case study of Qaleh Qafeh Bala and Kafsh Mahaleh villages in Golestan Province. *Social Work Research Journal*, 7(2), 123-152. [In Persian].
- Ali, M. A., & Kamraju, M. (2023). The Role of Women in Rural Development Programs. *ASEAN Journal of Community Service and Education*, 2(1), 67-84.
- Bagheri, E. (2016). The impact of tourism activities on sustainable rural livelihoods: A case study of Lazoor village (Master's thesis, University of Science and Culture, Tehran). [In Persian].

- Baines, D., Cunningham, I., & Shields, J. (2017). Filling the gaps: Unpaid (and precarious) work in the nonprofit social services. *Critical Social Policy*, 37(4), 625-645. <https://doi.org/10.1177/0261018317693128>.
- Barbier, E. B. (2011). Wetlands as natural assets. *Hydrological Sciences Journal*, 56(8), 1360-1373. <https://doi.org/10.1080/02626667.2011.629787>.
- Chambers, R., Conway, G., & Brighton Institute of Development Studies. (1992). *Sustainable rural livelihoods: practical concepts for the 21st century* (Vol. 296). Brighton: Institute of development studies. <https://www.ids.ac.uk/download.php?file=files/Dp296.pdf>.
- Chanfreau, J. (2023). The persistence in gendering: Work-family policy in Britain since Beveridge. *Journal of Social Policy*, 52(4), 981-998. <https://doi.org/10.1017/S0047279422000125>.
- Choubdar, M. (2016). *The role of women's employment in the economy of rural households: A case study of Birjand County*. (Master's thesis, Faculty of Literature and Humanities, University of Birjand). [In Persian].
- Cunningham, K., Ruel, M., Ferguson, E., & Uauy, R. (2015). Women's empowerment and child nutritional status in South Asia: a synthesis of the literature. *Maternal & child nutrition*, 11(1), 1-19. <https://doi.org/10.1111/mcn.12125>.
- DFID, U. K. (1999). Sustainable livelihoods guidance sheets. London: DFID, 445, 710. Available at: <https://www.livelihoodscentre.org>. Accessed 12 June 2020.
- Erenstein, O., & Thorpe, W. (2011). Livelihoods and agro-ecological gradients: A meso-level analysis in the Indo-Gangetic Plains, India. *Agricultural Systems*, 104(1), 42-53.
- Fagan, C., O'Reilly, J., & Rubery, J. (2020). Part-time work: Challenging the "breadwinner" gender contract. In *The Gendering of Inequalities* (pp. 174-186). Routledge.
- Fahad, S., & Wang, J. (2018). Farmers' risk perception, vulnerability, and adaptation to climate change in rural Pakistan. *Land use policy*, 79, 301-309. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2018.08.018>.
- Fahad, S., Alnori, F., Su, F., & Deng, J. (2022). Adoption of green innovation practices in SMEs sector: evidence from an emerging economy. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 35(1), 5486-5501. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2022.2029713>.
- FAO, IFAD, ILO. (2010). Gender dimensions of agriculture and rural employment: differentiated pathways out of poverty. <http://www.fao.org/docrep/013/i1638e/i1638e00.htm>.
- Fisher, B., Turner, R. K., & Morling, P. (2009). Defining and classifying ecosystem services for decision making. *Ecological economics*, 68(3), 643-653.
- Ghasemi Rad, B. (2011). *The role of women's employment in the economy of rural households: A case study of the Bajgiran district in Quchan County*. (Master's thesis, Yasouj University). [In Persian].
- Goodwin, N. R. (2003). Five kinds of capital: Useful concepts for sustainable development.
- Gosheneshin, F. (2014). *The role of women in the economy and rural settlements with an emphasis on employment: A case study of the Varavi district in Mehr County*. (Master's thesis, Department of Geography and Rural Planning, Zanjan University). [In Persian].
- Henry, P. (2021). Rural women farmers and sustainable livelihoods in Guyana. *International Journal of Scientific Research and Management*, 9(08), 666-682. <https://doi.org/10.18535/ijstrm/v9i8.sh02>.
- Hu, G., Wang, J., Fahad, S., & Li, J. (2023). Influencing factors of farmers' land transfer, subjective well-being, and participation in agri-environment schemes in environmentally fragile areas of China. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(2), 4448-4461. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-22497-6>.
- Ice, E., Ang, S., Greenberg, K., & Burgard, S. (2020). Women's work-family histories and cognitive performance in later life. *American Journal of Epidemiology*, 189(9), 922-930. <https://doi.org/10.1093/aje/kwaa042>.
- Idris, A. A., & Abdullahi, A. (2024). Gender livelihood strategies among farmers' household in Kano State, Nigeria. *Asian Journal of Agricultural Extension, Economics & Sociology*, 42(3), 92-104. <https://doi.org/10.9734/ajaees/2024/v42i32385>.
- International Labour Organization. (2018). *Care work and care jobs for the future of decent work*. International Labour Organization. No DOI available; access via: <https://www.ilo.org/publications/care-work-and-care-jobs-future-decent-work>.

- Jalilian, N., & Mohammadi, Y. (2020). Prediction of sustainable livelihood of rural households based on Women's Empowerment in Agriculture Index (WEAI) in Hamedan Province. *Journal of Rural Research*, 11(3), 524–537. <https://doi.org/10.22059/jrur.2020.305430.1518>.
- Jalilian, N., & Papzan, A. (2019). Barriers and limitations to the success of self-sufficiency and entrepreneurship plans of the Imam Khomeini Relief Foundation: A case study of female-headed households in Harsam District, Islamabad-e Gharb County. *Spatial Economy and Rural Development*, 27(8), 65-78.[In Persian].
- Kamaruddin, R., & Samsudin, S. (2014). The sustainable livelihoods index: A tool to assess the ability and preparedness of the rural poor in receiving entrepreneurial project. *Journal of Social Economics Research*, 1(6), 108-117.
- Kaplan, A. (2022). “Just let it pass by and it will fall on some woman”: Invisible work in the labor market. *Gender & Society*, 36(6), 838–868. <https://doi.org/10.1177/08912432221128543>.
- Kaplan, A., Sabbah-Karkabi, M., & Herzog, H. (2020). “When I iron my son's shirt, I feel my maternal role”: Making women's invisible work visible. *Journal of Family Issues*, 41(9), 1525–1545. <https://doi.org/10.1177/0192513X19894352>.
- Khani, F. (2010). An analytical framework in studies of gender inequalities in the world. *Women in Development and Politics*, 8(3), 3-70.[In Persian].
- Kosec, K., Doss, C., & Slavchevska, V. (2020). Gender and rural transformation. *Intl Food Policy Res Inst.*
- Krantz, L. (2001). The sustainable livelihood approach to poverty reduction. *SIDA. Division for Policy and Socio-Economic Analysis*, 44, 1-38. https://www.researchgate.net/publication/269576058_The_sustainable_livelihood_approach_to_poverty_reduction_An_Introduction.
- Leavens, M. K., Gugerty, M. K., & Anderson, C. L. (2019). Gender and agriculture in Tanzania. *Gates Open Research*, 3, 1348. <https://doi.org/10.12688/gatesopenres.12962.1>.
- Lis Torres, A. R. D. (1996). *Gender and development* (J. Yusefian, Trans.). Tehran: *Banoo Publications*. [In Persian].
- McGee, R. W. (2023). Gender Discrimination Arguments and Non Sequiturs: A ChatGPT Essay. Available at SSRN 4413432. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4413432>.
- Mobasheri Shiri, A., & Asghari Lamejani, S. (2021). Analyzing the effects of handmade carpet production on the livelihoods of rural households in Fasa County. *Spatial Planning*, 11(3), 25-43.[In Persian].
- Núñez, P. G., Michel, C. L., Leal Tejada, P. A., & Núñez, M. A. (2020). Rural women's invisible work in census and state rural development plans: The Argentinean Patagonian Case. *Land*, 9(3), 92. <https://doi.org/10.3390/land9030092>.
- Organization for Planning and Budget. (2020). *Economic, social, and cultural report of the counties in West Azerbaijan Province* (p. 300).
- Ortiz-Ospina, E., Tzvetkova, S., & Roser, M. (2023). Working women: Key facts and trends in female labor force participation. *Our world in data*.
- Our World in Data. (2023). *Women's employment*. Women's Employment - Our World in Data.
- Pan, W., Wang, J., Lu, Z., Liu, Y., & Li, Y. (2021). High-quality development in China: Measurement system, spatial pattern, and improvement paths. *Habitat international*, 118, 102458. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2021.102458>.
- Perry-Jenkins, M., & Gerstel, N. (2020). Work and family in the second decade of the 21st century. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 420-453. <https://doi.org/10.1111/jomf.12636>.
- Pramanick, A. (2024). Livelihood Activity Choices, Skills and Labor Markets: A Case Study of Two Villages of Baksa District, Assam. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4699550>.
- Rand, H. M. (2019). Challenging the invisibility of sex work in digital labour politics. *Feminist Review*, 123(1), 40-55. <https://doi.org/10.1177/0141778919879749>.
- Rola-Rubzen, M. F., Vuong, H. T., Doll, C., Rollins, C., Sarmiento, J. M., Alam, M. J., & Begum, I. A. (2023). Gender and Rural Transformation: A Systematic Literature Review1. *Journal of Integrative Agriculture*. <https://research-repository.uwa.edu.au/en/publications/gender-and-rural-transformation-a-systematic-literature-review>.
- Sen, A. (1982). *Poverty and famines: an essay on entitlement and deprivation*. Oxford university press.

- Sharifi, Z. (2017). *Explanation of sustainable rural livelihood strategies: A case study of the central district of Dena County*. (Doctoral dissertation, Department of Agriculture, Rural Development, Yasouj University). [In Persian].
- Siyami, G., & Sattari Vand, M. (2021). Strategic analysis of empowerment strategies for female-headed households in informal settlements with an emphasis on entrepreneurship: A case study of Ansar and Arvand neighborhoods in Shahid Rajaei Town, Mashhad. *Women in Development and Politics*, 19(3), 405-427. [In Persian].
- Song, J., Peng, R., Qian, L., Yan, F., Ozturk, I., & Fahad, S. (2022). Households Production Factor Mismatches and Relative Poverty Nexus: A Novel Approach. *Polish Journal of Environmental Studies*, 31(4). <https://doi.org/10.15244/pjoes/146985>.
- Su, F., Liang, X., Cai, S., Chen, S., & Fahad, S. (2022). Assessment of parent-subsidiary companies' geographical distance effect on corporate social responsibility: a case of A-share listed companies. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 35(1), 4922-4946. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2021.2013273>.
- Su, F., Song, N., Shang, H., & Fahad, S. (2022). The impact of economic policy uncertainty on corporate social responsibility: A new evidence from food industry in China. *Plos one*, 17(6), e0269165. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0269165>.
- Suharso, W., Karyati, R., Andriyani, V., Achmadi, T. R., & Wibowo, H. (2020). The role of women in improving the income for economic changes in underprivileged families. *Jurnal Perempuan dan Anak*, 3(1), 1-8. <https://doi.org/10.22219/jpa.v3i1.11500>.
- Timire, C., Pedrazzoli, D., Boccia, D., Houben, R. M., Ferrand, R. A., Bond, V., & Kranzer, K. (2023). Use of a Sustainable Livelihood Framework-Based Measure to Estimate Socioeconomic Impact of Tuberculosis on Households. *Clinical Infectious Diseases*, 77(5), 761-767. <https://doi.org/10.1093/cid/ciad272>.
- Whitley, H., & Brasier, K. (2020). Women farmers and women farmer's identities. In *Routledge handbook of gender and agriculture* (pp. 360-369). Routledge.
- World Bank (2019) The world bank annual report 2019: ending poverty, Investing in opportunity.
- World Bank (2021) Country Gender Assessment: Georgia.
- Yang, K., Fahad, S., & He, H. (2022). Assessing the cooking oil fume exposure impacts on Chinese women health: an influential mechanism analysis. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(35), 53860-53872. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-19637-4>.
- Zhang, Y., Wu, Y., Yan, J., & Peng, T. (2022). How does rural labor migration affect crop diversification for adapting to climate change in the Hehuang Valley, Tibetan Plateau?. *Land Use Policy*, 113, 105928. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2021.105928>.
- Zhong, F., Chen, R., Luo, X., Song, X., & Ullah, A. (2024). Assessing regional resilience in China using a sustainable livelihoods approach: Indicators, influencing factors, and the relationship with economic performance. *Ecological Indicators*, 158, 111588. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2023.111588>.